

eBCM Agreements: **SEADUSED JA REGULATSIOONID**

LEARNING OBJECT #05

E-äri puudutavad seadused ja regulatsioonid

Sisukord

- Sissejuhatus
- Seaduste tundmise vajalikkusest
- E-äri juriidilised aspektid
- Kust leida täiendavat informatsiooni

Sissejuhatus

Käesolevas peatükis anname ülevaate e-äri juriidilisest raamistikust, temadest ja aspektidest, mida tuleks e-äri keskkonnas teada: autentimine ja digitaalallkiri, elektrooniline raha, maksusüsteemi aspektid, intellektuaalomandi õigus, juriidiline vastutus, konfliktide lahendamine ja praktika, lepinguõigus, tarbijakaitse, ärikommunikatsioon, isikuandmete töötlemine ja privaatsuse kaitse. Seadused ja regulatsioonid ning nende rakendamine ärikeskkonnas on vajalik, et ära hoida konflikte ja äri ebaõnnestumist. Esmane juriidiline alus äripraktika rakendamisel läbi IKT vahendite on kirja pandud Euroopa Liidu (EL) direktiivis European Directive on e-commerce (Directive 2000/31/EC). Ka suur hulk teisi EL õigusakte puudutavad kaudselt *business-to-business* valdkonda. Kuigi need seadusaktid ei kata otseselt kõiki ärisuhete aspekte, pakuvad nad väärtuslikku nõu ja indikaatoreid, kuidas ära tunda ja hoiduda ebaausast äripraktikast. Äri valdkonnaga seotud direktiivid on otseselt: Directive 97/7/EC (tarbija õigused), Directive 93/13/EC (lepingud), Directive 2005/29/EC (äripraktika). Lisaks lepingulisele raamistikule tuleb e-äris rakendada ka riiklikku seadusandlust jms äripraktika üldisi reegleid (nt hea tava).

Jätksuutlik äri põhineb äriettevõtete ja isikute vahelisel usaldusel ja valmisolekul täita kohustusi, mis on võetud endale läbirääkimiste protsessis. Läbirääkimised võivad olla lihtsad, nagu kokku leppimine terminites ja tingimustes (näiteks milline on veebilehe välimus või sisu) või keerulisem protseduur, näiteks lepingute koostamine ja sõlmimine, mis kaasab kommunikatsiooniprotsessi ja võib võtta aega päevi, nädalaid ja kuid, kasutades selleks erinevaid suhtluskanaleid ja meetodeid.

Juba üle 4000 aasta on valitsused ja juhid kasutanud kirjalikke koodekseid oma äride juhtimiseks ja organiseerimiseks. Kuningas Hammurabi koodeks on üks sellised hästi teada tuntud koodekseid. Hammurabi valitses Babüloonias umbkaudu aastal 2000 eKr, ta oli 6. kuningas ja valitses ca 55 aastat. Tema valitsemisaja jooksul oli Babüloonias üks tuntumaid ärikeskusi toleaeagses tsiviliseeritud maailmas. Äri õitses kaubanduses ja kõigis teistes äri valdkondades, kuna Hammurabi koodeks tagas kindluse ja korra ärisuhetes. Kindlad reeglid sätestati seoses vargustega, isikutevahelise vägivalga ja teiste temade suhtes.¹

Koodeksid on loodud ja toimivad õigluse tagamise alusena isikute ja organisatsioonide vahel, vara haldamise protsessides jms. Mil määral koodeksid varalisi õigusi kaitsevad, sõltub riigi valmisolekust tagada õiguste kaitse. Kui seadusandev mehhanism on nõrk, siis ka isikute õiguste, vara jne kaitse on nõrk ja lõpeb vara kaotusega. See viib tähelepanekuni, et äripartnerite vaheline usaldus põhineb riigi võimel suunata erinevaid koodekseid (seadusandlust, regulatsioone ja määrusi). Riikides, kus on nõrk seadusandlus ja vähene usaldusväärsus, on ka ettevõtetele raskem luua usalduslikke ärisuhteid, nii oma riigis kui ka välismaal asuvate teiste ettevõtetelega. Taoline usaldusvääruse puudus teeb keeruliseks rahvusvahelise äri ja seab piirid kaubandusele ning ettevõtete vahelistele ärisuhetele.

¹ <http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/assist/nvaa/ch04hslaw.htm>

E-äri põhineb “äritehingute teostamisel elektrooniliselt organisatsiooni eesmärkide saavutamiseks”. Elektrooniliste vahendite kasutamine äriprotsesside teostamiseks, isegi läbirääkimisteks, ei vähenda usaldusväarsuse vajadust partnerite vahel, aga vahe on selles, kuidas, mil viisil see usaldus tagatakse.

Seaduste tundmise vajalikkusest

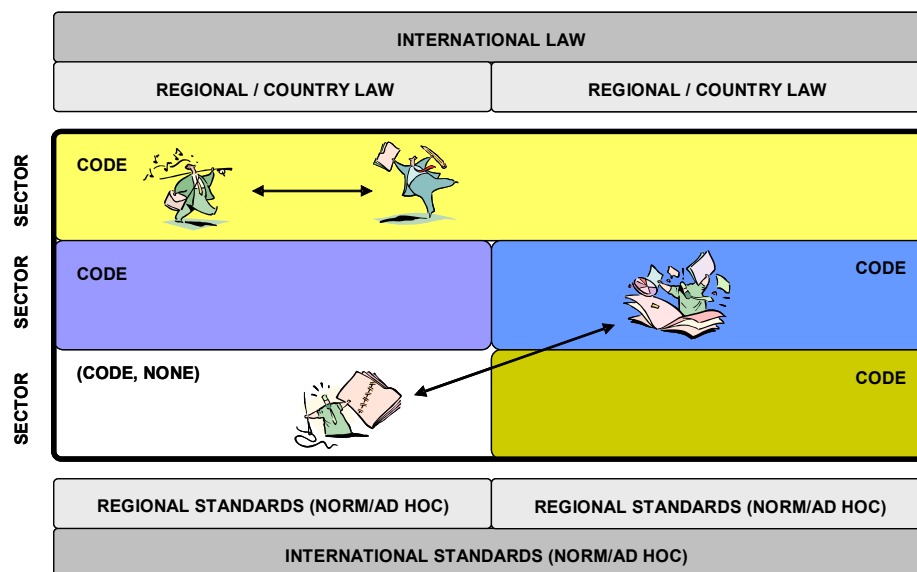
Miks ettevõtte peavad seadust tundma? Kuidas see mõjutab nende töökeskkonda (e-äri)? E-äri virtuaalsele olemusele kohaselt kasvab jätkuvalt usaldusvõrgustiku, seaduste sisu ja rakendamine ning aruandekohustuse tähtsus. Usalduse aluseks äri on senine suhete võrgustik, mis on saavutatud läbi isikutevaheliste kontaktide. E-äris suhtlevad omavahel arvutid ja süsteemid, mis tuleb programmeerida nii, et toimuks korrektne isiku tuvastamine, oleksid olemas toodete kirjeldused, terminid, tingimused, juriidilised viited ja standardid; oleks võimalus võrrelda neid ettevõtte nõudmistega ja äripoliitikaga. Lepingu sõlmimine toimub pärast andmete õigsuse kontrolli ja autentimist. Täna on sel viisil automaatne lepingu sõlmimine veel haruldane, kuid trend liigub selles suunas. Ettevõtte soovivad olla konkurentsivõimelised ja panustavad muudatustele niipea, kui usaldus-raamistik on loodud.

E-äri usaldusraamistiku teemasid on ÜRO ühendus UNCITRAL (*United Nations Commission on International Trade Law*) käsitlenud juba alates aastast 1985. Uurimuse tulemusena töötati välja dokument ja soovitused:

“UNCITRAL Recommendation on the Legal Value of Computer Records”. Need soovitused julgustavad riike ja valitsusi hindama oma seadusandlust ja määrama, missuguseid protsesse võiks kaasajastada ja asendada paberandmetega elektrooniliste andmetega². Nendest printsiipidest juhituna võeti aastal 2000 vastu Euroopa Liidu e-äri direktiiv “EU e-Commerce Directive”³. E-äri direktiivi välja töötades fookuseeriti eesmärkidele, mida uued tehnoloogilised lahendused saavad pakkuda ettevõtetele, nüüd ja tulevikus.

Nende printsiipide tulemusena on oluliselt kasvanud tehnoloogiliste normatiivide ja vastava dokumentatsiooni tähtsus, nagu näiteks standardid kui e-äri usaldusväarsuse oluline element. Paljud e-äri osapooled ja äriühingud koostavad täiendavalt lisaks seadusandlusele äri juhtimis-koodekseid, kuhu on koondatud vastavad juriidilised aspektid, standardid, eetilised nõudmised jms. Vastavate koodeksite eesmärk on hõlbustada igapäevatööd ja äriprotsesside toimimist.

Ettevõttele, kelle äri toimib IKT vahendite abil, on oluline olla kursis usaldusraamistiku peamiste elementidega, sh seadused, standardid, koodeksid, et muuta ettevõtte konkurentsivõimelisemaks. Järgneval joonisel on kirjeldatud ettevõtte usaldus-raamistiku struktuur.

Joonis 1. Ettevõtte usaldus-raamistiku struktuur

² <http://www.uncitral.org/uncitral/en/about/origin.html>

³ Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market

Joonisel on kirjeldatud kaks erinevat näidet ettevõtte suhetest, esimesel juhul on mõlemad partnerid samas riigis (regioonis) ja samas äri sektoris, teisel juhul on nad erinevates riikides ja eri sektorites tegutsevad. Esimesel juhul juhinduvad mõlemad osapooled samast seadusandlusest, standarditest ja juhtimiskoodeksist, mis teeb kindlasti kergemaks usaldusväärse loomise ja suhtlemise. Teise näite puhul asuvad ettevõtted eri riikides, nagu nt Euroopa Liidu riik ja arengumaa. Üks ettevõtte ei tunne rahvusvahelisi seadusi ja standardeid, aga kindlasti täidab oma riigi seadusi. Standardid on võõrad, osanikud ei respekti majandussektori toimimispõhimõtteid, juhtimiskoodeks ei ole täpselt määratletud ja ärietika toimib ellujäämis-põhimõttel. Euroopa Liidu riigi ettevõtte jaoks on usalduslike ärisuhete loomine taolisest riigist ettevõttega usaldusväärse seisukohast tõeline väljakutse.

E-äri juriidilised aspektid

Äriseadusandluse peamine eesmärk on kaitsta ettevõtteid oma varade kaotuse eest. Ärisuhete juriidilise raamistiku võib jaotada järgnevatel kategooriateks:

1. Korporatiivne identiteet
2. Korporatiivne vara
3. Äriettevõtte raamistik
4. Vaidluste lahendamise mehhanismid

Esimese kategooria all on mõeldud seadusi, mis tegelevad äri alustamise ja loomisega, äritehingute määratlemisega, teise all on määratud varade kaitsmisega seonduv, kolmas kirjeldab reegleid äri juhtimisel (sh e-äris) ja neljas kategooria kirjeldab vaidluste ja erimeelsuste lahendamise protseduure ja lepingulisi tingimusi.

Iga kategooria all on ära toodud spetsiifilised seaduste valdkonnad. Nimekiri ei ole lõplik.

Korporatiivne identiteet
Äri alustamise seadused

Korporatiivne vara
Intellektuaalomandi õigus

Äriettevõtte raamistik
Rahvusvaheline kaubandus
Äriseadusandlus
Lepinguõigus
Müügiõigus
Toodete ja teenuste pakkumisega seotud kohustused
Kohustused
Tarbijakaitse
Andmekaitse
Digitaalallkirjad
E-arved ja maksmine
Maksustamine ja maksusüsteem
Küberkuriteod

Vaidluste lahendamise mehhanismid
Erinevad seadused ja valdkonnad, mis puudutavad kõne all olevat teemat.

Kust leida täiendavat informatsiooni

Euroopa seadusandlus:

- **EUR-Lex:** "EUR-Lex Euroopa Liidu seadusandluse andmebaas. EUR-Lex pakub otsest ja vaba ligipääsu Euroopa Liidu õigusaktidele: Euroopa Liidu Teatajale, esmastele õigusaktidele,

seadusandlusele, kohtupraktikale ja seadusandlikele ettepanekutele. Kättesaadavad on paljud otsinguvõimalused. Lai keelevalik.

<http://eur-lex.europa.eu/et/index.htm>

- **European Union Legal Materials:** A Guide for Infrequent Users - Duncan E. Alford (Euroopa Liidu juriidilised materjalid)

http://www.aallnet.org/products/pub_llj_v97n01/2005-03.pdf

- **ELDOC:** Legal study on legal and administrative practices regarding the validity and mutual recognition of electronic documents, with a view to identifying the existing legal barriers for enterprises D3.6 – Final Report - November 2006.

<http://ec.europa.eu/idabc/en/document/6417/254>

Rahvusvaheline seadusandlus:

- **UNCITRAL:** “UNCITRAL on United Nations Commission on International Trade Law. Kättesaadavad on UNCITRALi dokumendid, muuhulgas CISG ja sellega seotud kohtupraktika ning bibliograafia. Inglise, prantsuse, hispaania keeles. Rahvusvaheline eraõigus, kaubandus.

<http://www.uncitral.org/>

Riiklik seadusandlus:

- Riiklik seadusandlus, mis puudutab eraõigust, majandust, kaubandust jms.

Eesti vanim õigusinfosüsteem ESTLEX:

<http://www.estlex.com/>

Elektroniline Riigi Teataja – andmebaas eRT

<https://www.riigiteataja.ee/ert/ert.jsp>